

“Els fills han passat a ser titulars de drets”

El projecte de llei del Codi Civil Català adapta les lleis sobre família, les actualitza i es mostra a favor que sigui obligatori informar el fill adoptat de la seva condició. I abans dels dotze anys.

—Ho trobo bé. S’ha de ser transparent amb els fills. Amagar-ho des del començament no està bé. La cosa més important és integrar el nen des del començament i la informació pot ser bàsica. I en la nostra societat, on els nens adoptats poden venir d’uns altres països amb realitats molt diferents, és bo que el nen ho sàpiga. No és res dolent que s’hagi d’ocultar. Al mateix temps, s’ha de donar més importància a qui fa els papers de pare i mare. L’assumpte de buscar els orígens té a veure amb la paternitat biològica, que és important, però també és bàsic qui fa de mare i pare cada dia, més encara en una societat com la nostra, on no és gens estrany que, per divorcis o sepa-

Maria Casado és presidenta de l’Observatori de Bioètica i Dret de la Universitat de Barcelona. Parla dels drets dels menors, de les mares de lloguer i de la selecció d’embrions.

racions, el paper del pare o la mare no el faci el pare o la mare biològics.

De fet, que els nens tinguin drets és un canvi molt important en el dret de família. Una magistrada del Tribunal

Suprem, Encarna Roca, ja va titular un llibre sobre el dret de família *Familia y cambio social (De la “casa” a la persona)*. Els fills han deixat de ser una propietat dels pares i han passat a ser titulars de drets. La llei del menor espanyola fa el mateix i això és molt revolucionari. S’atorga als menors la capacitat de buscar la veritat per ells mateixos i als pares l’obligació de donar als nens els elements perquè la trobin. De fet, per a un menor és molt pitjor descobrir que li han amagat coses durant tant temps.

—Per què diu que és revolucionari?

—Perquè fa uns quants anys s’entenia de manera molt diferent la pàtria potestat. Hi ha hagut un gran canvi. Ara és una figura que s’institueix per protegir el menor, no perquè el pare estableixi i imposi els seus criteris sobre els nens. És el límit entre una dictadura i una democràcia. És el mateix que hi ha recollit en l’autonomia del pacient, que reconeix que quan té setze anys se li ha de demanar l’opinió sobre allò que l’afecta. Venim d’una època en què això era inconcebible, però hem anat ampliant cercles de drets: primer van ser els drets dels homes, després els de les dones i ara els dels menors. De fet, tenim molts casos de pares que no volen que es doni cap mena d’educació sexual als fills i són els fills que van a buscar informació sobre relacions i planificació familiar. Tot demostra que ells assumeixen la seva responsabilitat encara que els la neguin.

—L’edat de dotze anys com a màxim perquè sàpiguen la veritat és arbitrària?

—És normal de posar fites als processos graduals. Les decisions no són arbitràries i s’han posat dotze anys perquè és millor aquesta edat que no pas setze o divuit. Evidentment, dotze anys i un dia o menys un dia és discrecional. Però és important que es fixin límits.

En tots els àmbits de bioètica és molt important la idea de gradualitat: no és igual un embrió *in vitro* que un embrió ja implantat i això passa en molts casos. I la gent ho entén. El discurs racional, i les lleis, han de tenir en compte el gradualisme. Les qüestions de fe s’han de deixar de banda.

—**Tindria sentit, en el cas que el fill provinguera d'una inseminació artificial?**

—Crec que això ja és una decisió molt personal. En els afers del llit no cal donar explicacions. Hi ha corrents que diuen que és millor dir-ho perquè tenen dret a saber d'on venen. Però el grau de necessitat no és el mateix que en una adopció. Una cosa és que el nen ho demani o que li ho diguin. No crec que estigui malament dir-ho perquè aquests tractaments són durs, demostren una voluntat molt ferma per part dels pares, i els fills concebuts amb aquests processos són molt estimats. Crec que és bo que el procés tingui llum. Com també és necessari que les decisions polítiques preses sobre aquests temes siguin públiques i vagin acompanyades d'informacions i explicacions. Sempre s'han d'explicar els perquè.

Els processos de bioètica tenen molt a veure amb el nivell de democràcia. Jo sóc del Comitè de Bioètica de Catalunya, on hi ha gent de disciplines i creences molt diferents, i sempre hem pogut parlar de tot. Després hi ha gent que, per les seves creences, són partidàries d'una cosa o d'una altra, però les lleis han de fer cas del pensament racional —i ser tan respectuoses com sigui possible amb les religions.

—**No sempre és fàcil de debatre aquest temes.**

—Catalunya té més cohesió social. És un país més acostumat que la societat civil discuteixi coses sense llançar-se els plats pel cap. Per això a Catalunya, en qüestió de bioètica, portem un cert avançament respecte a uns altres llocs. De tota manera, jo, que sóc d'origen andalús, sé que gairebé ningú no feia cas ni s'ocupava de temes de bioètica fa uns anys i ara han fet grans passes en aquesta disciplina.

—**A casa nostra, el fill d'un procés d'inseminació artificial en el qual s'hagin fet servir espermatozoides d'un donant, no té el dret de saber res del donant?**

—Té el dret de saber el perfil biològic del donant, però no la identitat. Per si pateix una malaltia, el fill pot saber quines característiques tenia el pare biològic. Hi ha gent que considera que s'hauria de poder trobar el

donant. Però això a les clíniques no els agrada gens, perquè pensen que tindrien molts menys donants.

—**En el perfil biològic, què es pot esbrinar?**

—Trets bàsics i de salut que et poden ajudar a reconèixer o a guarir una malaltia.

—**Tampoc no és permesa la mare de lloguer, a l'estat espanyol. S'hauria d'aprovar?**

—Aquesta és una altra pregunta que cerca una resposta binària per a una cosa massa complexa. Si no ho matisem, no sabrem trobar la millor resposta. Considero que està bé de mantenir-ne la prohibició, però s'hi podrien fer excepcions si fossin familiars i si se'n garantís la gratuïtat. Quan ho prohibeixen és perquè normalment implica l'explotació d'una dona que es troba en males condicions econòmiques. Si no hi ha pagament, sí que s'hauria de permetre, però fa molta por que pugui haver-hi pagament encobert.

—**Però hi ha gent que se'n va a l'estranger, als Estats Units, per exemple, per fer servir una mare de lloguer.**

—En un món globalitzat, no pots pretendre d'evitar-ho. I tampoc no pots posar problemes als nens afectats, perquè ells ja són titulars de drets reconeguts. Per això hi ha l'intent de crear unes pautes ètiques universals mitjançant la Declaració Universal de Bioètica i Drets Humans de la Unesco. De tota manera, l'estat pot prendre mesures —i ho ha de fer— al seu territori. Per exemple, si Espanya té proves que una clínica envia gent a fora per cercar una mare de lloguer, pot actuar i imposar sancions. Però se n'han de tenir proves, és clar.

—**La Declaració Universal de Bioètica i Drets Humans de la Unesco serà el tema central de les segones Jornades Internacionals de la Càtedra Unesco de Bioètica de la Universitat de Barcelona, els dies 26 i 27 de gener. Què pretén la Declaració?**

—La Unesco és una organització internacional, que té una línia de bioètica i fa declaracions amb voluntat d'universalitat. La declaració sobre el genoma humà va ser la primera; la de les dades genètiques, la segona; i

el 2005 es va aprovar la de bioètica i drets humans. És curiós, perquè jo sempre he pensat i he defensat que el marc apropiat per a discutir aquestes qüestions era el dels drets humans, no el de les confessionalitats, perquè els drets humans marquen el mínim moral i jurídic dels estats aconfessionals. Les fes vinculen els fidels, però allò que tots compartim ho representen els drets humans. Està bé perquè la Unesco diu que s'han de defensar les cultures, però sempre fins a uns límits: l'ablació no és admissible i el maltractament tampoc.

La Unesco marca una bona línia perquè els estats s'hi acullin. De fet, l'estat espanyol ja va aprovar el conveni de Drets Humans i Biomedicina del Consell d'Europa del 1997, que és en vigor a l'estat des de l'1 de gener del 2000.

—**La selecció d'embrions és permesa en el cas que serveixi per a guarir un germà. S'hauria d'ampliar?**

—Està bé com està. Ja hem passat de fer selecció d'embrions per raons terapèutiques del mateix embrió —és a dir, per a evitar malalties hereditàries al nen que havia de néixer— a permetre la selecció d'embrions per tal de trobar-ne un de compatible que permeti de guarir un germà malalt. Això està molt bé, perquè pretén guarir un altre nen sense fer cap mal al que arriba. El que neix és titular de drets igualment, és clar.

Ja sabem que molta gent veu en això el fantasma de la selecció genètica dels caràcters físics dels fills, però no hi té res a veure. I és molt més complicat, perquè molts d'aquests valors tampoc no són monogènics, no impliquen només un gen.

—**Això no passa ja als Estats Units?**

—No. Hi ha molt de màrqueting, en tot això. Les empreses, evidentment, saben que hi ha un negoci darrere de totes aquestes esperances i intenten vendre fum, però hem de ser realistes. I no caure en el determinisme genètic. Les persones no som simplement els nostres gens. Som molt més.

Alex Milian